

tvoří představení vítězných projektů všech deseti ročníků. Práce samozřejmě nemohou být prezentovány v úplnosti, jde pouze o výběr nejzdařilejších vizualizací. I tak však publikace přesvědčivě ukazuje, že se vytčené cíle daří velmi úspěšně naplňovat. Publikaci tak lze chápat i jako metodickou pomůcku památkové péče, která ukazuje způsob, který tento obor preferuje při rehabilitaci historických území. V souvislosti s tím by bylo dobré hledat formy on-line zpřístupnění ještě většího počtu prací z každého ročníku (a se širším zastoupením výkresů), neboť by to znamenalo neocenitelnou inspiraci pro každodenní praxi.

Karel KUČA

Alexandr Skalický st.: Historismus a secese v Náchodě v letech 1890 až 1918

Publikace s takovým názvem bohužel nikdy nevyšla. Nemožnost zajistit její vydání vedla k „náhradnímu řešení“, kdy ji v letech 2015–2018 na pokračování (kterých bylo celkem 13) otiskl *Časopis Společnosti přátel starožitností*. Jde o unikátní památkovou topografii, která ukazuje, jak cenné architektonické dědictví skrývá toto středně velké východočeské město na kladském pomezí. Navíc jde o dědictví z velké části nechráněné buď vůbec, nebo pouze režimem náchodské památkové zóny. Jednotlivé části textu doplňuje bohatý obrazový doprovod. Na stránkách Zpráv památkové péče proto uvádíme souhrnnou informaci, aby toto pozoruhodné dílo nezapadlo. Úplná bibliografie autora vyjde ve sborníku *Stopami dějin Náchodska* č. 16 v roce 2019.

Historismus a secese v Náchodě v letech 1890 až 1918

1. část: Okruh ulic uvnitř historických hradeb města, *Časopis Společnosti přátel starožitností* CXXIII, 2015, č. 2, s. 97–121.
2. část: Okruh ulic vně historických hradeb města (východní a jižní část), *ČSPS* CXXIII, 2015, č. 3, s. 147–188.
3. část: Okruh ulic vně historických hradeb města (západní část), *ČSPS* CXXIII, 2015, č. 4, s. 214–250.
4. část: Okruh náchodských předměstí. Poděbradova ulice a průjezd městem, *ČSPS* CXXIV, 2016, č. 1, s. 42–55.
5. část: Zástavba historického průjezdu městem. Západní část. Komenského a Tyršova ulice, *ČSPS* CXXIV, 2016, č. 2, s. 78–117.
6. část: Zástavba historického průjezdu městem. Východní část. Ulice Palackého a Kamenice, *ČSPS* CXXIV, 2016, č. 3, s. 142–181.
7. část: Zástavba historického průjezdu městem. Východní část. Ulice Kamenice, *ČSPS* CXXIV, 2016, č. 4, s. 222–254.
8. část: Historický střed města, *ČSPS* CXXV, 2017, č. 1, s. 11–53.
9. část: Historismus na okraji památkové zóny města (vily, rodinné domky a solitéry nájemních domů). Část 1, *ČSPS* CXXV, 2017, č. 2, s. 91–122.
10. část: Historismus na okraji památkové zóny města (vily, rodinné domky a solitéry nájemních domů). Část 2, *ČSPS* CXXV, 2017, č. 3, s. 159–189.
11. část: Historický hřbitov ve Starém Městě nad Metují a další místa pohřbívání, *ČSPS* CXXV, 2017, č. 4, s. 208–246.
12. část: Shrnutí problematiky, *ČSPS* CXXVI, 2018, č. 1, s. 39–50.
13. část: Výběrový soupis pramenů, bibliografie, ikonografie a literatury k tématice výstavby města a Náchod mezi lety 1890 až 1940, *ČSPS* CXXVI, 2018, č. 2, s. 98–116 (spoluautor Vojtěch Kašpar).

Kromě uvedené série autor v tomto časopise publikoval i metodicky velmi podnětnou stat' Náchod – zdroj pitné vody a projekt skupinového vodovodu, *ČSPS* CXXI, 2013, č. 4, s. 217–227.

Karel KUČA

Památková edukace v historických zahradách a parcích: Příklady dobré praxe

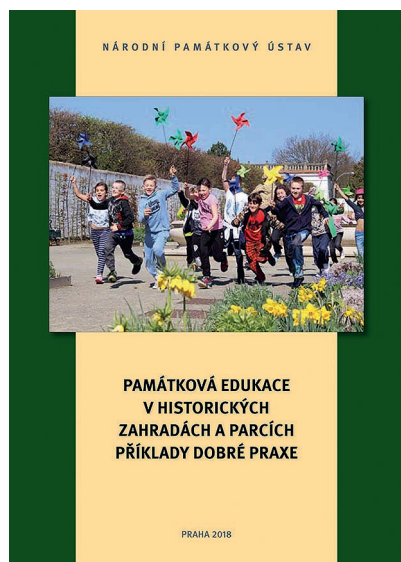
HAVLŮJOVÁ, Hana; HUDEC, Petr (edd.). *Památková edukace v historických zahradách a parcích: Příklady dobré praxe*. Odborná metodika Národního památkového ústavu, Metodického centra zahradní kultury v Kroměříži a odboru edukace a dalšího vzdělávání v Praze. Praha: Národní památkový ústav 2018, 283 s. ISBN 978-80-7480-125-9.

V předchozích letech vydal Národní památkový ústav tři metodiky věnující se prezentaci a interpretaci památek zahradního umění. V knihách *Způsoby prezentace památek zahradního umění*¹ a *Způsoby edukačního využití památek zahradního umění*² byly představeny formy a principy tohoto úsilí, publikace *Pomůcky pro realizaci edukačních aktivit v památkách zahradního umění*³ se věnovala adekvátnosti využití materiálních didaktických prostředků. Úsilí poskytnout správcům a uživatelům památek zahradního umění metodickou pomoc při prezentaci a interpretaci zahrad bylo završeno vydáním metodiky *Památková edukace v historických zahradách a parcích: Příklady dobré praxe*. Kniha si klade za cíl představit čtenáři příklady dobré praxe formou záznamů scénářů edukačních programů, které se uskutečnily v několika historických zahradách ve správě Národního památkového ústavu, zejména pak v kroměřížských zahradách. Prezentované zkušenosti těží z výsledků úspěšného projektu *Památky nás baví*⁴, na něž navazuje nově utvořený odbor edukace a dalšího vzdělávání při generálním ředitelství NPÚ v Praze, a dále z lektorské činnosti pracovníků Metodického centra zahradní kultury v Kroměříži. Prostor byl poskytnut také pro příklady prezentace práce lektorů v Českém Krumlově a Krásném Dvoře.

Náměty pro realizaci edukačních aktivit jsou v metodice členěny podle typů návštěvníků památek zahrad-

■ Poznámky

- 1 Petr Hudec – Lenka Křesadlová (edd.), *Způsoby prezentace památek zahradního umění*, Praha 2015.
- 2 Petr Hudec – Lenka Křesadlová (edd.), *Způsoby edukačního využití památek zahradního umění*, Praha 2015.
- 3 Petr Hudec, *Pomůcky pro realizaci edukačních aktivit v památkách zahradního umění*, Praha 2016.
- 4 Projekt *Vzdělávací role Národního památkového ústavu: edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví ČR* byl podpořen Ministerstvem kultury ČR z Programu aplikovaného výzkumu a vývoje Národní kulturní identity (NAKI) v letech 2012–2015. Blíže viz metodické publikace Hana Havlůjová – Martina Indrová et al., *Památky nás baví* 1–5, Praha 2015.

ního umění, ať už v rámci formálního, či neformálního vzdělávání. Nejčteněji jsou zastoupeny záznamy programů pro I. stupeň ZŠ, což odpovídá praxi (četnosti realizace programů pro tuto návštěvníckou skupinu), a tedy i snaze o co nejširší implementaci metodiky. Je dobré upozornit, že v metodice jsou i záznamy programů pro návštěvníky se zdravotním znevýhodněním (nevidomí, neslyšící, osoby s pohybovými obtížemi či mentálním handicapem). Učitel, lektor či muzejní pedagog z nich může při své vlastní práci vycházet a dále je rozvíjet. Uvedené příklady se díky detailnímu scénáři stávají pro čtenáře, přestože se v prostoru konkrétní zahrady či parku nenachází, velmi názornými, dobře představitelnými a uchopitelnými návody.

Čtenář si však může klást otázku, do jaké míry lze představované programy přenést do jiných historických zahrad a parků, než ve kterých byly realizovány. Z podstaty památkové edukace, o níž je blíže pojednáno v úvodní kapitole, to není beze zbytku možné u žádného z prezentovaných příkladů. Tak jako má každé místo jedinečného *genia loci*, má také každá cílová skupina jedinečné vzdělávací potřeby. Úkolem památkových pedagogů a lektorů je pak tyto skutečnosti respektovat a vytvářet pro každou skupinu i místo originální verzi programu, nebo program zcela původní. Společné didaktické principy, stejně jako metodické náměty a sdílení příkladů dobré praxe jim pak slouží především jako inspirace pro vlastní tvůrčí práci. Dlouholetá zkušenost autorek a autorů zahradních programů, z níž čerpá i předkládaná publikace, svědčí o tom, že se tento přístup vyplácí.

Petr HUDEC

Studijní cesta po technických a průmyslových památkách v Norsku

Ve dnech 28.–30. listopadu 2018 uspořádalo ministerstvo financí spolu s ministerstvem kultury v rámci bilaterální spolupráce EEG – Norských fondů a ve spolupráci s Norským ředitelstvím pro kulturní dědictví studijní cestu po technických a průmyslových památkách v Norsku. Jejím účelem bylo především navázání spolupráce mezi budoucími žadateli v otevřené výzvě Programu *Kultura* a partnery z donorských zemí (Norsko, Island, Lichtenštejnsko). Předpokládaná výzva třetího programového období čerpání finančních prostředků v rámci bilaterální spolupráce Fondů EHP a Norska by měla být vyhlášena v polovině roku 2019.

Česká republika je příjemcem těchto fondů od roku 2004, kdy vstoupila do Evropské unie a tím také do Evropského hospodářského prostoru, který funguje mezi Evropskou unií a zeměmi Evropského sdružení volného obchodu. Od té doby podpořily Fondy EHP a Norska v České republice přes 1 000 zajímavých projektů za více než 6 mld. Kč. Podporu získávají vedle projektů zaměřených na vědu a výzkum, ochranu životního prostředí nebo vzdělávání také projekty zabývající se záchranou kulturního dědictví.

První zastávkou studijní cesty byla bývalá papírna v Klevfosu, dochovaná v naprosto autentickém stavu s celistvě dochovaným technologickým vybavením, které nemá u nás obdobu. Ale i zde před památkáři vystává řada otázek, například jak ochránit rozpadající se cihelné zdivo nebo jak konzervovat stávající technologické vybavení. Další zastávkou byl bývalý pivovar v Atlungstadu, který od roku 2011 slouží jako lihovar vyrábějící značku Aquavit, a účastníci se zde mohli seznámit přímo s procesem výroby. Ubytování bylo zajištěno v neméně zajímavém areálu farmy Hoel gård, která vedle vlastní zemědělské produkce cílí zejména na turistický ruch. Zde druhý den proběhl seminář zaměřený na význam spolupráce v rámci fondů EHP a Norska. Zástupci ministerstva financí a ministerstva kultury Suzana Jovaševićová a Jan Hrdlička stručně zhodnotili dosavadní průběh spolupráce a představili priority další výzvy. Dále byl za českou stranu přednesen referát, ve kterém byly prezentovány některé naše technické památky. Jejich výběr se jednak zaměřil na rozsahem menší dobře obnovené areály, ale směřoval i na takové objekty, které by mohly uspět v budoucí výzvě. Zároveň se přítomným krátce představili vlastníci těchto památek či potenciální žadatelé budoucí výzvy, jichž se za českou stranu zúčastnilo více jak dvacet. Prezence norské strany, se kterou vystoupila paní Åse Bitustøl z Riksantikvaren, byla zaměřena na kulturní dědictví a jeho kreativní hodnoty, u nás dosud málo vnímanou hodnotu ve vztahu k poznávání a zachování technických památek.

Odpoledne účastníci navštívili několik objektů, které jsou ve správě regionálního muzea v okolí města Gjøvik. Nejprve to byl bývalý lihovar, dnes muzeum místních výrobků. Vzhledem k časovému skluzu bohužel nebylo možné navštívit Skibladner – nejstarší kolesový parník na světě z roku 1856, který je dosud funkční a v letních měsících přepravuje turisty po jezeru Mjøsa. Dalším bodem programu se stala prohlídka nejstarší továrny na kondenzované mléko na světě, kde sídlí další část regionálního muzea prezentující nejen historii výroby, ale i osm tisíc let starou historii jezera Mjøsa. Zároveň je tento poměrně rozsáhlý areál využíván jako kulturní centrum zaměřené na výuku dětí a mládeže. Zde se prokazuje, že multifunkční využití je pro větší areály značným přínosem, pokud je nová náplň vhodně vložena a nevyžaduje velké stavební zásahy do podstaty památky.

Před večerí měli účastníci možnost shlédnout ještě dva mimořádně hodnotné románské kostely v Granavolden.

Poslední zastávkou studijní cesty bylo industriální muzeum v Kistefosu v bývalém areálu brusírný dřeva, suroviny nutné pro výrobu papíru. Areál je zachován s vysokou mírou autenticity a s kompletně dochovaným strojním vybavením včetně funkčních turbín. Tento typ památky najdeme i u nás, ale bohužel už jen s minimálními zbytky strojního vybavení. Přidanou hodnotou tohoto muzea je propojení s výtvarným uměním, které je vystaveno jak v interiérech, tak v pléně. Vedle klasické prohlídkové trasy zde v letních měsících probíhají umělecké workshopy zaměřené na sochařskou výzdobu. Umělecké instalace jsou určitě oživením industriálních staveb, samozřejmě přilákají více návštěvníků, ale pokud jde o vypovídací hodnotu památky, tu tvoří především její stavební a výrobní podstata.

Významnou část studijní cesty tvořily prohlídky papíren a výroby papíru, historicky významné suroviny pro norský export. Zajímavé poznatky v oboru papírenské výroby by mohlo přinést porovnání naší ruční papírný ve Velkých Losinách a zprůmyslněné výroby papíru v Norsku. Bohužel ale papírna v Losinách se nebude moci programu *Kultura* účastnit, neboť je zařazena mezi národní kulturní památky a usiluje o mezinárodní nominaci památky UNESCO. Do programu se budou moci zapojit pouze vlastníci památek, které nemají status národní kulturní památky a nejsou zařazeny na Indikativní seznam světového dědictví UNESCO.

Eva DVOŘÁKOVÁ